

آشنایی با عملیات البرز (کمان 99)

عملیات سایه البرز که به کمان 99 نیز شهرت دارد، نخستین عملیات هوایی بود که توسط نیروی هوایی پس از حمله عراق به ایران انجام گرفت.

این عملیات در تاریخ ۱ مهر ۱۳۵۹ انجام شد. در این عملیات ۱۴۰ هواپیمای ایرانی شرکت داشتند که خلبانان ایرانی اهداف نظامی ارتش عراق فرودگاه‌ها و آشیانه‌های نظامی ارتش عراق در مناطق کرکوک، موصل، رشید، حبانیه، ناصریه، شعیبیه، کوت و المثنی را مورد هدف قرار دادند.

شرح عملیات:

رادیو بغداد در اخبار خود اعلام می‌کند که اکثر پایگاه‌ها و باندهای پرواز هوایی ایران را بمباران کرده است و طی پیامی از خلبان‌های ایرانی درخواست می‌کند خود را به عراق رسانده و پناهنده شوند.

همین رادیو طی تحلیلی اظهار می‌دارد که پس از کودتای نوژه، تعداد زیادی از خلبان‌های ایرانی از **نیروی هوایی** اخراج شده‌اند و همچنین به دلیل خروج مستشاران خارجی کسی قادر نیست هواپیماهای جنگی **ایران** را در حالت عملیات نگه‌داشته و آنها را به کارگیرد و باز در تکمیل این جنگ روانی اعلام می‌کند که به خاطر آتش‌سوزی پالایشگاه آبادان، دیگر سوختی وجود ندارد.

در ظاهر و بنا به محاسبات افسران عراقی و مستشاران خارجی همه چیز بیانگر آن است که از سوی نیروی هوایی ایران هیچ خطری متوجه عراق نیست. با تجاوز رسمی عراق، همه منتظرند که کدام نیرو اولین پاسخ این تجاوز را خواهد داد.

جنگ تحمیلی

هنوز 10 ساعت از حمله عراق به فرودگاه‌های ایران نگذشته است که 140 فروند جنگنده ایرانی در حریم هوایی بغداد ظاهر می‌شوند و طی عملیات برق‌آسا چندین پایگاه نظامی و دیگر مراکز مهم و حساس را در بغداد و سایر شهرهای **عراق** بمباران می‌کنند. **صدام** که به خاطر

پدافند قوی عراق و به زعم خود ضعف نیروی هوایی ایران، هرگز انتظار چنین حمله گسترده‌ای را از سوی ایران نداشت، مدعی می‌شود که هواپیماهای ایران از سوریه به پرواز درآمده‌اند.

در حیرت همگان خبر می‌رسد که در این حمله، اهدافی در نزدیکی مرز سوریه و اردن نیز بمباران شده است. این عملیات و نفوذ تا این حد در خاک عراق، حتی حیرت کارشناسان نظامی خارجی را نیز برمی‌انگیزد که خلبانان ایرانی چگونه توانسته‌اند از دیوار توپ‌های ضدهوایی و موشک‌های سام عبور کرده و تا مرزهای اردن برسند و اهدافی را در آنجا بمباران کنند.

نیروی هوایی جمهوری اسلامی به رغم مشکلات بی‌شمار، توان و قابلیت رزمی خود را با این حمله به منصفه ظهور رسانده و به طرز باشکوهی به نمایش می‌گذارد. مردم باشور و شعف به پایگاه‌های هوایی هجوم برده و با قربانی کردن، مقدم خلبانان شایسته و شجاع را گرامی می‌دارند. بدین ترتیب نیروی هوایی، از این پس با عزمی جزم، در سه جبهه به مقابله با نیروی هوایی، دریایی و زمینی عراق می‌پردازد.

نیروی هوایی در اولین قدم، تمامی حملات برون مرزی دشمن را با قاطعیت پاسخ می‌دهد و تمامی تلاش خود را به کار می‌گیرد و تعداد زیادی از هواپیماهای مهاجم دشمن را در آسمان ایران مورد هدف قرار داده و ساقط می‌کند. در پی تعرضات دریایی دشمن، نیروی هوایی به یاری نیروی دریایی شتافته و با حملات پیاپی، ضربات سنگینی به شناورهای دشمن وارد می‌آورد که تعدادی از ناوشکن‌های دشمن را برای همیشه به قعر آبهای خلیج فارس می‌فرستد.

در ادامه عملیات با حمایت جانانه و فراموش‌نشدنی از نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران که مشغول اجرای عملیات غرور انگیز مروارید بودند، در هفتم اسفند ماه 1359 برای همیشه به حضور دشمن در آبهای **خلیج فارس** خاتمه می‌دهد و باقیمانده شناورهای عراقی مجبور به فرار به خور عبدالله می‌شوند.

نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جبهه‌های نبرد با تلاشهای فراموش‌نشدنی به حمایت از رزمندگان اسلام می‌پردازند و با انهدام ادوات و امکانات دشمن، وی را مستأصل و زمین‌گیر می‌سازد. در راستای انجام بزرگترین عملیات تاریخ جنگهای هوایی ایران، عملیات کمان 99 انجام شد.

پایگاه بوشهر که تا به آن روز پرواز 40 فروند فانتوم را با هم تجربه نکرده بود، آماده بود. هواپیماها برروی باند پروازی قرار گرفتند و یکی پس از دیگری در دل آسمان جای گرفتند. بعد از سوختگیری هوایی، به سمت اهداف حرکت کردند. در آسمان بغداد به خاطر این که این اولین عملیات بزرگ نیروی هوایی بود، ناهماهنگی بوجود آمده بود. به شکلی که وقتی هواپیماهای پایگاه بوشهر به آن جا رسیدند، هواپیماهای دیگر از ارتفاع بالاتر درحال بمباران بودند که خلبانان شجاع ما با مانورهای زیبا، خود را در امان نگاه داشته و اهداف مورد نظر را بمباران کردند.

موج دوم حملات آغاز شد. پایگاه تهران حمله ای دیگر را آغاز نمود که بر اساس آن هشت فروند فانتوم هر کدام به 6 بمب MK82، چهار بمب و موشک های راداری مسلح شدند و به همراه یک فروند فانتوم شناسایی به قصد بمباران پایگاه هوایی الرشید در جنوب بغداد و فرودگاه بین المللی بغداد به پرواز درآمدند.

قبل از ورود به خاک عراق، فانتوم ها به دودسته تقسیم شدند و با کم کردن ارتفاع از مرز گذشتند و وارد خاک عراق شدند. وقتی به بغداد رسیدند، پدافند عراق که دیگر آگاه شده بود، آسمان بغداد را به گلوله گرفته بودند و دودهای ناشی از آن کل آسمان را پوشانده بود.

ولی خلبانان شجاع نیروی هوایی با رشادتی مثال زدنی، به سمت اهداف خود در پایگاه الرشید و فرودگاه بغداد شیرجه رفتند و تمامی بمب های خود را بر روی اهداف ریختند که در نتیجه آن باند فرودگاه، ساختمان های آن و ماشین آلاتی که در آن قرار داشت، تقریباً منهدم شد.

وضعیت دشمن بعد از پایان عملیات

تمامی اهداف از پیش تعیین شده در خاک عراق در هم کوبیده شد و هیچ منطقه عملیاتی از قلم نیفتاد در این عملیات:

پایگاه های هوایی الرشید بغداد، کوت در استان العماره، موصل در استان نینوا، ناصریه در استان ذیقار، شعبیه در استان بصره، پایگاه هوایی کرکوک در استان کرکوک، پایگاه های هوایی حبانیه شامل دو پایگاه تموز و هضبه در غرب بغداد، پایگاه هوایی ام القصر، فرودگاه بین المللی بغداد و فرودگاه المثنی، توسط بمب افکن های ایرانی بمباران شد.

هر دو باند پروازی پایگاه کرکوک، پالایشگاه های نفت کرکوک و بصره، فرودگاه حبانیه شمالی، فرودگاه المثنی، پل های ارتباطی تنومه و بصره و چاه های نفت باباگرگر و مخازن نفت موصل و تاسیسات گازی کرکوک، تنها قسمتی از خسارت های وارد به عراق بود.

با انجام این عملیات، نیروی هوایی عراق بیش از 55 درصد از توان خود را از دست داد و تا مدت ها پایگاه های هوایی آنان قادر به استفاده از تمام یا بخشی از توان خود نبودند. پایگاه هوایی الرشید به عنوان یکی از مهم ترین پایگاه های هوایی عراق، تا 69 روز نتوانست عملیاتی شود که این خود شدت حملات خلبانان تیز پرواز نیروی هوایی را نشان می داد و از سویی تمام برآوردهای دشمن را درباره این نیرو برهم زده بود.

زیرا اطلاعات آنان حکایت از زمینگیر بودن نیروی هوایی ایران داشت و برآستی خلبانان شجاع ما نه تنها تمامی معادلات عراق را برهم ریخته بودند، بلکه به کشورهای دوست و هم پیمان عراق شامل کشورهای عرب حاشیه خلیج فارس، فرانسه، آلمان و از همه مهم تر آمریکا، پاسخی قاطع داده بودند و آنان تازه فهمیده بودند که محاسبات شان چندان دقیق هم نبوده است.

پایگاه های هوایی شرکت کننده و اهداف هر کدام:

- 48 فروند هواپیمای جنگنده بمب افکن F5E از پایگاه هوایی تبریز به پرواز درآمدند و پایگاه هوایی موصل را در هم کوبیدند
- 40 فروند هواپیمای جنگنده بمب افکن F5E از پایگاه هوایی دزفول به پرواز درآمدند و پایگاه هوایی ناصریه را در هم کوبیدند
- 16 فروند هواپیمای جنگنده بمب افکن فانتوم از پایگاه همدان به پرواز درآمدند و پایگاه هوایی کوت را در هم کوبیدند
- 12 فروند هواپیمای جنگنده بمب افکن فانتوم از پایگاه بوشهر به پرواز درآمدند و پایگاه هوایی شعبیه را در هم کوبیدند
- 12 فروند هواپیمای جنگنده بمب افکن فانتوم از پایگاه همدان به پرواز درآمدند و پایگاه هوایی الرشید در نزدیکی بغداد را بمباران کردند
- هواپیمای جنگنده بمب افکن فانتوم از پایگاه بوشهر به پرواز درآمدند و فرودگاه بغداد و پایگاه شمالی حبانیه را در غرب بغداد در هم کوبیدند.

برای این عملیات جمعا 380 نفر از کارکنان نیروی هوایی با 200 فروند جنگنده بمب افکن به پرواز درآمدند که 140 هواپیما از مرز عبور کرد.

در این روز، تیزپروازان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با 300 پرواز عملیاتی، علاوه بر این که این حرکت را در کارنامه خود ثبت کردند، باعث شدند ارتش عراق در بکارگیری نیروهایش دچار مشکل شود و با از دست دادن آزادی عمل، نیروی زمینی خود را بدون پشتیبانی هوایی در صحنه نبرد در مناطق اشغالی ایران، به حال خود رها کند و عراق به این باور برسد که خوزستان از خاک ایران جدا شدنی نیست.

رهبر معظم انقلاب: این عملیات معجزه بود

"گزارش هایی تا آخر وقت امروز از پیام رئیس جمهور در خبرها شنیدم، مطبوعات هم مفصلاً نوشتند که صبح امروز سه فروند میگ عراقی سرنگون شده، یک فروند هواپیما هم ساعت شش به ناوهای ایرانی حمله کرده، دو فروند هواپیما هم در نزدیکی خارک قصد بمباران آن جا را داشتند و همچنین به فرودگاه های اهواز و همدان هم حمله شده که خسارات چندانی به بار نیامده است، پدافند ایران نیز یک هواپیمای میگ را سرنگون کرده که خلبان آن در اختیار ارتش می باشد."

ایشان همچنان ادامه دادند:

"نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران امروز صبح حدود 15 مرکز نظامی را در عراق مورد هدف قرار داده که از آن جمله بغداد و شهر موصل و ... می باشد. تعداد هواپیماهایی که از ایران به پرواز درآمده 140 فروند بوده و هواپیماها تقریباً همگی به سلامت برگشتند و فقط از چند فروند اطلاعی در دسترس نیست و آن طور که صاحب نظران گفتند، این رفت و برگشت چیزی شبیه به معجزه بوده است. (در این هنگام صدای تکبیر حضار بلند می شود)."

بازتاب این عملیات:

در پی انجام موفقیت آمیز این عملیات، خبرگزاری های خارجی پرواز خلبانان ایرانی را اعجاب انگیز و مانور هوایی آنان را در بغداد و در برابر پدافند هوایی قدرتمند آن، بی نظیر خواندند. رسانه های همگانی نیز از وحشت مردم از ادامه این بمباران هوایی خبر دادند. آنان اذعان داشتند که خلبانان ایرانی چنان مانور لابه لای ساختمان های بغداد می دادند که ما مات و حیران زده شده ایم. عکاسی آمریکایی عکسی از یکی از فانتوم های ایرانی از طبقه چهارم ساختمان محل سکونت خود گرفته بود که نشان می داد یک فروند فانتوم نیروی هوایی در ارتفاعی کم تر از چهار متر از سطح زمین پرواز می کند و این مهارت خلبانان ایرانی را بر همگان ثابت نمود.

آن چه که می شود از اخبار منتشر شده متوجه شد، ضربه شدید روحی و وحشتی بود که عراق و هم پیمانانش خورده بودند.

عقابان از دست رفته:

در این روز، نیروی هوایی ارتش تعدادی از بهترین های خود را نیز از دست داد. شهیدان عزیز:

- غفار رامین فر
- غلامحسین عروجی
- مسیح الله دین محمدی
- بهرام عشقی پور
- عباس اسلام نیا

بهرام عشقی پور و عباس اسلام نیا به عنوان لیدر دسته پروازی پایگاه همدان بودند، هواپیمای آنها بر روی پایگاه دچار نقص فنی شدند و تلاش شان برای نشان دادن هواپیما نیز موفق نبود ، برای این که هواپیمای شان بر روی خانه های سازمانی فرودگاه سقوط نکند، آن را به ساختمان محل سکونتشان کوبیدند و همراه با همسرانشان جاودانه شدند.

منبع: ساجد